

MONIKA HERCEG

UBIJ SE, TATA

pet drama

KONTRAST

Beograd, 2023.

*Ja sam ljubav i molim: prostrimo bijedne kosti
Ja sam ljubav i vičem: prostrimo sunčane kosti
Ja sam kostur, i kosti mojih kostiju su jutro
Ja sam ljubav i kosti mojih kostiju su ljubav
Ja sam ljubav, i ne znam gdje je počinak ljubavi.*

– Vesna Parun, *Manifest ljubavi*

UBIJ SE, TATA

LIKOVİ:

OTAC, nastoji se ubiti većinu vremena otkako se otrije-
znio, obolio i ostario

MAJKA, nastoji preživjeti najveći dio života

NAJSTARIJI SIN, najveći teret sam sebi

SREDNJI SIN, najveći teret sam sebi

NAJMLAĐI SIN, zadnja tišina

DOKTORI, raznose očevo ludilo u bjelini

1. BOJIŠ SE SMRTI, TATA

Sinovi i majka za stolom. Večeraju. Možda i ručaju. Otac u dnevnoj sobi pokušava okačiti užu da se objesi. Teže je nego je mislio. Ova kuća naprosto nije kuća za ubiti se. Traje negdje neki mir. Živi ostaju da nose mrtve, ili je možda i suprotno. Moglo bi ovo biti bilo koje mjesto na svijetu. Obitelj kao obitelj. Ponor kao ponor. I ta kuća koja jednostavno nije kuća za ubiti se.

NAJSTARIJI SIN: Opet se pokušava ubiti?

SREDNJI SIN: Opet?

MAJKA: Opet.

NAJSTARIJI SIN: Opet.

Bože, dosadan je više.

MAJKA: Hoće tko krastavce?

NAJSTARIJI SIN: Ja ću.

SREDNJI SIN: To su tvoji domaći?

Neka se ubije.

Pa ću biti sin bez oca.

NAJSTARIJI SIN: Čiji sin?

SREDNJI SIN: Njen?

NAJSTARIJI SIN: Ona je samo sjena. Nije nikad mogla biti dobra majka.

SREDNJI SIN: Mogla je. Nije smjela.

NAJSTARIJI SIN: Nije smjela.

Mama, daj mi papar samo dobaci.

Bila je metla. Bila je krpa.

Bila je mašina za veš.

Ili ruka koja taj veš pere.

Bila je stroj za rađanje.

Možda je bila i majka, onda kad je našla vremena.

Možda je to htjela biti.

Više od ostaloga. Majka.

Tišina koja se uvlači u naš krevet.

Pa nas zagri.

Lažem. Nikad nas nije tako probudila.

Uvijek su to bile budilice.

A onog prije?

Toga se ne sjećam.

Ne sjećam se vremena prije budilica.

Ne sjećam se njenih ruku.

Mama, kakve su tvoje ruke?

Kakve su bile kad su nas prale?

Brisale.

Gladile.

Jesu li zbog toga bile sretnije?

Ili je to bio još jedan teret?

Kad bi ruke potrčale u zagrljaj, nismo znali što da radimo.

Ni ruke, ni mi.

Mama, jesu li one zapamtile nas?

Mama.

SREDNJI SIN: Mama.

NAJSTARIJI SIN: Nije mogla biti mama.

Nije smjela.

Meso.

Meso koje se tuče.

Meso na kojem se ostavlja bijes.

Meso koje je tu da šake izgube svoju napetost.

Mama, htjeli smo ti reći da razumijemo.

Da znamo kako je teško biti uvijek na istome mjestu. Htjeli smo ti reći da je u svima nama izrasla ta velika tišina koju si nosila.

Nepregledna polja tišine.

Kad boli. I kad ne boli.

Svejedno je.

Tako je naša majka bila sve osim nje same.

Je li nas ona odgajala?

SREDNJI SIN: Samo nas je ona i odgajala.

Dok je trpjela, a nama govorila da će proći.

Proći će. Uvijek prođe.

Dok nas je pokrivala. Uvijek do usta da ne nazebemo.

Pazite na bubrege.

Uvijek s nekoliko deka.

Hlače u čarape.

MAJKA: Morate imati čarape. Da ne nazebete.

NAJSTARIJI SIN: Dok nas je grčila, kad nitko ne gleda.

Čvrsto kao da ćemo ispariti već za nekoliko sekundi.

Čvrsto kao da nismo stvarni.

Da se uhvati za nas.

U nas. Barem tih nekoliko sekunda.
Dobro je, sad ideš. Dalje.
U svoju noć.
Je li velika tvoja noć, mama?
Mama, zaista nam je izgledalo
kao da ruke žele pobjeći
od tebe i od nas
kad bi nas grlila.
Taj zagrljaj zakopala bi odmah u zemlju.
Da ga nitko ne nađe.
Dok bi nam šaputala da budemo dobri.
Budite dobri.
Kao stabla.
Veliki kao stabla.
Zemlja će čuvati. Zemlja u kojoj se susreću
mrtvi i sve ovo što hrani postojanje.
Zemlja, jedino mjesto koje može razumjeti
kako od smrti nastane obilje života.
Zar ne, mama?
Kao zemlja.
MAJKA: Nešto si rekao?
SREDNJI SIN: Ma ništa. Vrelo je.
MAJKA: Pa tek sam iz peći izvadila, ima pet minuta.

Srednji sin grize neku mesinu, trga meso s kostiju masnim rukama, hlapljivo i glasno jede.

SREDNJI SIN: Misliš da će ovaj put stvarno?
NAJSTARIJI SIN: Šta?
SREDNJI SIN: Ubiti se.
NAJSTARIJI SIN: Ma gdje? Nema se u ovoj kući čovjek gdje
ni pošteno objesiti.

Čuje se lom. Pad. Otac je u dnevnom slomio šipku na kojoj stoje zastori. Pao. Upetljao se. Mali pad malog čovjeka.

MAJKA: Ohladit će se. Dođi jesti. Stigla zima, dere sjever.

NAJSTARIJI SIN: Fino je, mama.

MAJKA: Domaće, sama ga i zaklala. Još jedino držim te piliće i kokoši. Kokoši radi jaja. A piliće u proljeće uzmem da ih othranim. Pa stavim u škrinju da imamo mesa cijelu godinu. Ostalo se više i ne isplati. Skupo sve. Koncentrat. Struja. Ja bih još mogla bez mesa, ali vaš otac ne može ručka vidjeti bez komada mesine. Umire od gladi inače, kaže. Nije mu ni ova pilad nešto. Ali svinje bome ne mogu držati, šta bi nam susjedi rekli. Skupo je meso postalo. Ovo je baš svježije zaklano, nije iz leda. Taman ću ih sve rješavati idući tjedan nekad. Poklati pa spremi.

SREDNJI SIN: Baš sam gladan. Ajde, stari. Što opet glumataš tamo? Nismo dugo sjeli svi za stol. Jesi ti preselio u novi stan? Niste se ti i Ana na kraju pomirili? Nije ti ona bila loša. Bila je pametna. Moglo se s njom pričati. Nije bila mutava. Ne kao ona jedna, kako se zvala, s njom nije mogao čovjek ništa razgovarati. Samo je šutjela cijelo vrijeme. Ana je bila za društvo. Nije čovjeku bilo tlaka s njom sjediti.

NAJSTARIJI SIN: Ma ništa od toga. Jebiga. Nekađ ne ide. Mama, je li dobar on prema tebi?

Tišina. Majka za malenim sudoperom sprema suđe.

NAJSTARIJI SIN: Čuješ što te pitam, mama?

MAJKA: Znaš da se sredio. Otkad je obolio. Nešto se okrenulo u toj glavi. Vrag će ga znati. Ide sad i u crkvu. Ni ne više više. Sve ga nešto okrenulo. Čak pomogne u kući šta god može. Neki dan i suđe išao prati. Pomogne mi sad i s pilićima. Čak je rekao, ja ću s tobom bome te piliće zaklati i čepušati.

SREDNJI SIN: Da mi je i to vidjeti.

NAJSTARIJI SIN: Boji se smrti.

MAJKA: Boji se boga.

SREDNJI SIN: Joj, mama, nema boga.

MAJKA: (*Križa se.*)

Ajde ne bogohuli za stolom.

SREDNJI SIN: Pa kad nema.

NAJSTARIJI SIN: Ajde šuti i jedi.

SREDNJI SIN: A ti kao misliš da ga ima. Molim te.

NAJSTARIJI SIN: Ma daj je pusti. Što ti sad njoj imaš govoriti ima li ga ili nema. Ako ona kaže da ga ima, neka ga ima. Kao da je uopće bitno. Jebeš boga. Ima ga, nema ga. Kao da će to meni ili tebi išta pomoći. Ali njoj je očito tako lakše. Što se to onda nas tiče?

Je li to zato što misliš da je njen strah lakše otjerati?

Njoj je lakše, ima tog boga. Koji joj tvrdi da ništa na ovom svijetu nije slučajno i da je njena patnja bila žrtva za neki dalji život. Njen hrđav, hladan život. Smislen je. Što će biti smisleno nama koji nemamo boga?

Ima još mesa?

MAJKA: Ima, ima, ne galami. Evo.

SREDNJI SIN: Ima pive možda? Baš bi mi dobro sjelo.

MAJKA: Znaš da nema više alkohola u ovoj kući. Doktor je rekao da je bolje da ništa ni ne držimo da se ne bi dogodilo da dođe u napast.

NAJSTARIJI SIN: Ajde što zanovijetaš, pij vode.

SREDNJI SIN: I pijemo vode. Litre, svakodnevno. Da isperemo taj talog. Da pročistimo krv koja se podiže u valove bijesa. Potreba da grizemo svoje ruke dok ne osjećamo više čeljust. Ili ruke. Svejedno je.

NAJSTARIJI SIN: Ovaj talog. Sve što ostaje.

SREDNJI SIN: On kaže da nešto ostaje. On to zaista misli. Ali nema ničega. Samo beskonačna količina neizvjesnosti i ta neizvjesnost kucka, čeka trenutak da skrenemo pogled i onda će skočiti. Onda će nas izglodati. Kao i tada. Kada ne bismo oka sklopili po cijele noći. On misli da je moguće izvući se nakon svega. Reći sebi da je dosta. Da sad ovdje sve može stati i da se možemo opet izmisliti. Ali ja sam i dalje tamo. Mokra se posteljina lijepi za moje tijelo i toliko se bojim da imam osjećaj da ništa osim tog straha ne postoji. Znaš, mogao bih uništiti svijet i ne trepnuti. Ta bol toliko je jaka da sam postao imun na sve druge boli. Toliko smo slični, ti si moj brat i moja bol je tvoja bol. Moja ruka ponekad je tvoja ruka. Nisam nekad siguran boli li me zaista tu. U meni. Ili u tebi. Ovdje je sve tako jednolično. Najdublje na svijetu, najmračnije. Tu

smo. Zajedno. Ali ti vjeruješ da je moguće grčevito pomicati ruke čak i kad je situacija krajnje bezizlazna. Opravdam svoju slabost time što si govorim da si ti jak. Netko onda može imati manje odgovornosti. Netko se može dati voljenju tog padanja. Ponor, ja sam na kraju uvijek taj ponor.

NAJSTARIJI SIN: On misli da je on taj ponor. A što sam ja? Tišina koja se odbija o zidove. Ja sam taj bezglasni pokušaj. Oko mene riječi lete kao muhe oko svjetla, ali ni jedna mi ne pripada. Kako sam? Ne znam. Ni za to ne postoji riječ kao što ne postoji ni riječ za ono tko sam. Ja sam nečiji sin. Zapravo nisam ničiji. Ja sam masa koja pokušava pronaći smisao kojim pritišće zemlju. No-simo kile noći svatko na svojim leđima. Od onog trena kad smo iz toplog tkiva majke izletjeli u ovaj nered.

SREDNJI SIN: Jesam li, kad sam došao, uhvatio išta osim mase?

Ili sam sve što sam imao izgubio.

Kad sam htio biti voljen.

Pa se smanjivao.

Smanjivao.

Sin, tri kilograma sina. Evo me.

Moja tri kilograma plača i straha.

Njegova tri kilograma prerano rođena.

Ja šakom udaram u zid dok spavam.

Nekad, ujutro, šake su krvave.

Nekad, ujutro, shvaćam da je tamo, gdje odlazim noću daleko teže nego ovdje.

Ovdje su sjećanja razvodnjena.

Ovdje su ona potisnuta, zgnječena kako
bih mogao opet, pokušati izmisliti sebe.
Ovdje, sve je još uvijek relativno.
Voljeli su nas koliko su mogli.
Bili su najbolji što su mogli.
Takvi smo i mi bili.

SREDNJI SIN: No, kako se izmišlja osoba koja se mora
neprestano izmišljati?
Ima li ona ikad ikakav temelj?

NAJSTARIJI SIN: Ili je unutra samo ponor?

SREDNJI SIN: Ponor koji još uvijek vjeruje da može po-
stati osoba.

NAJSTARIJI SIN: Ponorić.

SREDNJI SIN: Nikad neću odrasti.

NAJSTARIJI SIN: Mali smiješni ponor.

SREDNJI SIN: Popišan.

NAJSTARIJI SIN: Neprilagođen.

MAJKA: Što ste tako ozbiljni? Evo i kolača.

SREDNJI SIN: Ma pričamo o poslu. Stari neće jesti?

MAJKA: Ma nek jede kad hoće. Jesu vam fini ko-
lači? Dala mi strina vaša recept, to su oni
njeni koje je voljela spremati. Nisu ni ne-
što komplicirani.

NAJSTARIJI SIN: Jesu, mama, baš su fini.